

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 19ης Οκτωβρίου 1995 *

Στην υπόθεση C-19/93 P,

Rendo NV, εταιρία ολλανδικού δικαίου, με έδρα το Hoogeveen (Κάτω Χώρες),

Centraal Overijsselse Nutsbedrijven NV, εταιρία ολλανδικού δικαίου, με έδρα το Almelo (Κάτω Χώρες),

Regionaal Energiebedrijf Salland NV, εταιρία ολλανδικού δικαίου, με έδρα το Deventer (Κάτω Χώρες),

εκπροσωπούμενες από τον T. R. Ottervanger, δικηγόρο Ρότερνταμ, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο S. Oostvogels, 13, rue Aldringen,

αναιρεσεύουσες,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 18 Νοεμβρίου 1992 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (πρώτο τμήμα) στην υπόθεση T-16/91, Rendo κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-2417), και με την οποία ζητείται η εξαφάνιση της αποφάσεως αυτής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον B. J. Drijber, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

υποστηριζόμενη από την

Samenwerkende elektriciteits-produktiebedrijven NV, εταιρία ολλανδικού δικαίου, με έδρα το Arnhem (Κάτω Χώρες), εκπροσωπούμενη από τους M. van Empel και O. W. Brouwer, δικηγόρους Άμστερνταμ, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο M. Loesch, 8, rue Zithe,

παρεμβαίνουσα,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. N. Κακούρη, πρόεδρο τμήματος, F. A. Schockweiler (εισηγητή), P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray και H. Ragnemalm, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesaurο

γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 1ης Ιουνίου 1995,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 1995,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δικόγραφο που κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Ιανουαρίου 1993, η Rendo NV, η Centraal Overijsselse Nutsbedrijven NV και η Regionaal Energiebedrijf Salland NV (στο εξής: Rendo κ.λπ.) άσκησαν, βάσει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά της αποφάσεως της 18ης Νοεμβρίου 1992, T-16/91, Rendo κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-2417, στο εξής: αναιρεσιβαλλομένη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή τους, με την οποία είχαν ζητήσει την ακύρωση της αποφάσεως 91/50/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 16ης Ιανουαρίου 1991, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ [IV/32.732 — IJsselcentrale (IJC) και άλλοι, ΕΕ L 28, σ. 32, στο εξής: προσβαλλομένη απόφαση].
- 2 Από τις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση (σκέψεις 2 έως 23) προκύπτει ότι:

«1) Οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις

— Οι προσφεύγουσες είναι τοπικές εταιρίες διανομής ηλεκτρικού ρεύματος στις Κάτω Χώρες. Εφοδιάζονται με ηλεκτρικό ρεύμα από μια περιφερειακή επιχείρηση διανομής, γνωστή ως IJsselcentrale (ή IJsselmij, στο εξής: IJC).

- Τον Μάιο του 1988 οι προσφεύγουσες (ή οι δικαιούχοί τους) υπέβαλαν στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός 17), καταγγελία στρεφόμενη, μεταξύ άλλων, κατά των IJC και NV Samenwerkende Elektriciteitsproduktiebedrijven (στο εξής: SEP), παρεμβαίνουσα στην παρούσα διαδικασία. Οι καταγγελίτσες προέβαλαν διάφορες παραβάσεις των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης που είχαν διαπραχθεί από τη SEP και τις εταιρίες παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στις Κάτω Χώρες.
- Η SEP είναι μια εταιρία που ίδρυσαν το 1949 οι επιχειρήσεις παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στις Κάτω Χώρες προκειμένου να οργανώσουν τη συνεργασία τους. Σύμφωνα με το καταστατικό της, μεταξύ των δραστηριοτήτων της περιλαμβάνονται, ιδίως, η διαχείριση του δικτύου υψηλής τάσεως και η σύναψη συμφωνιών με αλλοδαπές επιχειρήσεις ηλεκτρικού ρεύματος σχετικά με την εισαγωγή και εξαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος καθώς και η χρησιμοποίηση των διεθνών συνδέσεων του δικτύου.
- Έστερα από την καταγγελία των προσφευγουσών, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση η οποία αφορά μια συμφωνία συνεργασίας (Overeenkomst van Samenwerking, στο εξής: OVS) μεταξύ των εταιριών παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, αφενός, και της SEP, αφετέρου.

2) Η συμφωνία OVS

- Η συμφωνία OVS συνήφθη στις 22 Μαΐου 1986 μεταξύ της SEP και των μετόχων της (δικαιούχων των τεσσάρων παραγωγών ηλεκτρικού ρεύματος που υπάρχουν τώρα στις Κάτω Χώρες). Η συμφωνία δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή.
- Το άρθρο 21 της συμφωνίας αυτής επιφυλάσσει μόνο στη SEP την εισαγωγή και εξαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος και επιβάλλει στους μετέχοντες σ' αυτή να ορίζουν, στις συμβάσεις προμηθείας που συνάπτουν με τις επιχειρήσεις

διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, ότι οι τελευταίες ούτε θα εισάγουν ούτε θα εξάγουν ηλεκτρικό ρεύμα. Ακριβώς η τελευταία αυτή διάταξη αποτελεί και το αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως και της υπό κρίση διαφοράς.

3) Το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο

- Στις αιτιολογικές σκέψεις της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ισχύουσα κατά τον χρόνο της συνάψεως της ΟVS ολλανδική νομοθεσία ναι μεν δεν απαγόρευε στις λοιπές εκτός των προμηθευτριών επιχειρήσεις να εισάγουν οι ίδιες ηλεκτρικό ρεύμα, πλην όμως εξαρτούσε μια τέτοια εισαγωγή από άδεια την οποία, καταρχήν, μπορούσε να λάβει κάθε ενδιαφερόμενος. Η προσβαλλομένη απόφαση ουδέν διαλαμβάνει σχετικά με ενδεχόμενη ρύθμιση των εξαγωγών ηλεκτρικού ρεύματος.
- Στις 8 Δεκεμβρίου 1989 τέθηκαν σε ισχύ οι περισσότερες από τις διατάξεις ενός νέου ολλανδικού νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος (Elektriciteitswet 1989). Σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου αυτού, οι αποκλειστικοί διανομείς (δηλαδή οι τέσσερις επιχειρήσεις παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος) και η “κατονομασθείσα εταιρία” (δηλαδή εταιρία που έχει οριστεί από τον Υπουργό Οικονομίας σύμφωνα με το άρθρο 8 του εν λόγω νόμου για την εκτέλεση ορισμένων εργασιών που προσδιορίζονται από τον νόμο) έχουν ως έργο την από κοινού διασφάλιση της σταθερής και αποτελεσματικής λειτουργίας του εθνικού δημοσίου εφοδιασμού με ηλεκτρικό ρεύμα. Με υπουργική απόφαση της 20ής Μαρτίου 1990, ορίστηκε προς τούτο η SEP.
- Το άρθρο 34 του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1990, ορίζει ότι η “κατονομασθείσα εταιρία” είναι η μόνη που δικαιούται να εισάγει ηλεκτρική ενέργεια προοριζόμενη για δημόσια διανομή (εφόσον δεν πρόκειται για ρεύμα τάσεως κάτω των 500 V). Επομένως, ο εν λόγω νόμος απαγορεύει στις εταιρίες διανομής να εισάγουν ηλεκτρικό

ρεύμα για δημόσια διανομή. Αντιθέτως, σύμφωνα με την προσβαλλομένη απόφαση, από το εν λόγω άρθρο 34 απορρέει ότι ορισμένοι τελικοί καταναλωτές μπορούν να εισάγουν ηλεκτρική ενέργεια για δική τους χρήση χωρίς να απαιτείται πλέον άδεια γι' αυτό. Από το άρθρο 47 προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται γραμμές διαβίβασης ηλεκτρικού ρεύματος οφείλουν να θέτουν τις γραμμές αυτές στη διάθεση οποιουδήποτε τις ζητεί για τη μεταφορά του κατ' αυτόν τον τρόπο εισαγομένου ηλεκτρικού ρεύματος.

- Ο νόμος περί ηλεκτρικού ρεύματος του 1989 δεν ρυθμίζει την εξαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος. Εξ αυτού η Επιτροπή συνήγαγε, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η Ολλανδική Κυβέρνηση, ότι η εξαγωγή αυτή είναι ελεύθερη τόσο όσον αφορά τους διανομείς όσο και τους τελικούς καταναλωτές. Ωστόσο, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει όσον αφορά την εισαγωγή, ο νόμος δεν προβλέπει εν προκειμένω υποχρέωση μεταφοράς.

4) Η διοικητική διαδικασία

- Αιτία για την υποβληθείσα τον Μάιο του 1988 από τις προσφεύγουσες καταγγελία αποτέλεσαν οι ένδικες διαδικασίες που κινήθηκαν λόγω της εφαρμογής, από την IJC, της απαγορεύσεως εισαγωγής και εξαγωγής σε συνδυασμό με την υποχρέωση αποκλειστικής αγοράς, καθώς και η επιβολή μιας φορολογικής επιβαρύνσεως, γνωστής ως συμπλήρωμα ίσης κατανομής κόστους (egalisatiekostentoeslag). Η καταγγελία αφορούσε τα εξής τρία σημεία:

- 1) τη ρητή απαγόρευση εισαγωγής που περιλαμβάνεται τόσο στη γενική σύμβαση SEP του 1971 (άρθρο 2) όσο και στη συμφωνία συνεργασίας (OVS) του 1986 (άρθρο 21).
- 2) την υποχρέωση αποκλειστικής αγοράς που απορρέει από τις συμφωνίες που έχουν συνάψει οι καταγγελλασες με την IJC, υποχρέωση που πηγάζει κυρίως, σύμφωνα με τις καταγγελλασες, από τις σχετικές διατάξεις της OVS.

3) το δικαίωμα της IJC να καθορίζει τις τιμές μονομερώς και το συμπλήρωμα ίσης κατανομής που έχει μονομερώς επιβληθεί στις καταγγελλάσες.

— Με έγγραφο της 14ης Ιουνίου 1989, υπογεγραμμένο από προϊστάμενο τμήματος της Γενικής Διευθύνσεως Ανταγωνισμού (στο εξής: ΓΔ IV), η Επιτροπή γνωστοποίησε στις προσφεύγουσες ότι είχε απευθύνει, στις 8 Ιουνίου 1989, ανακοίνωση αιτιάσεων στη SEP και στα λοιπά μετέχοντα στην OVS μέρη. Στο έγγραφο διευκρινιζόταν ότι η διαδικασία αυτή δεν είχε ως αντικείμενο το συμπλήρωμα ίσης κατανομής λόγω του ότι η επιβάρυνση αυτή δεν επηρέαζε ουσιωδώς το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

5) *Η προσβαλλομένη απόφαση*

— Η προσβαλλομένη απόφαση έχει ως αντικείμενο το άρθρο 21 της OVS, κατά το μέτρο που το άρθρο αυτό αφορά, ή εφαρμόζεται από τη SEP, στις εισαγωγές από ιδιώτες καταναλωτές και κατά το μέτρο που η διάταξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα, μέσω του ελέγχου που ασκείται από τη SEP στα δίκτυα συνδέσεως, την παρεμπόδιση των εισαγωγών και των εξαγωγών που γίνονται από τους καταναλωτές αυτούς καθώς και τις εξαγωγές από τους διανομείς (αιτιολογική σκέψη 20, τελευταίο εδάφιο). Επομένως, έχει σχέση με τις δύο πρώτες αιτιάσεις της καταγγελίας των προσφευγουσών. Αντιθέτως, η απόφαση δεν αφορά την τρίτη αιτίαση της καταγγελίας, δηλαδή το συμπλήρωμα ίσης κατανομής που έχει επιβληθεί από την IJC (αιτιολογική σκέψη 1, προτελευταίο εδάφιο).

— Με την προσβαλλομένη απόφαση, η Επιτροπή διαπιστώνει, πρώτον, ότι η OVS αποτελεί συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και ότι η απαγόρευση εισαγωγής και εξαγωγής ηλεκτρικού ρεύματος από άλλες, εκτός της SEP, επιχειρήσεις συνιστά περιορισμό στον ανταγωνισμό.

- Καθόσον αφορά, δεύτερον, την επίπτωση του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος του 1989 στη συμφωνία OVS, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η SEP θεωρεί ότι ο νέος νόμος ουδόλως έχει μεταβάλει το περιεχόμενο του άρθρου 21 της OVS. Όσον αφορά τις εισαγωγές ηλεκτρικού ρεύματος, το εν λόγω κοινοτικό όργανο παρατηρεί ότι, καιτοι ο νόμος απαγορεύει τις εισαγωγές αυτές από άλλες, εκτός της SEP, επιχειρήσεις όταν προορίζονται για δημόσια διανομή, οι εισαγωγές είναι, αντιθέτως, ελεύθερες όταν γίνονται από τελικούς καταναλωτές για ίδια τους κατανάωση. Εξ αυτού συνάγει ότι το άρθρο 21 της συμφωνίας OVS εφαρμόζεται, στον τομέα αυτόν, κατά τρόπο ο οποίος συνιστά καταστρατήγηση του νόμου. Όσο για τις εξαγωγές, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η Ολλανδική Κυβέρνηση δήλωσε ότι αυτές είναι εντελώς ελεύθερες, όσον αφορά τόσο τις εταιρίες διανομής όσο και τους ιδιώτες καταναλωτές και ότι το καθεστώς αυτό εφαρμόζεται όσον αφορά τόσο το παρεχόμενο από το δημόσιο δίκτυο ηλεκτρικό ρεύμα όσο και αυτό που παράγεται από τους ίδιους τους καταναλωτές. Αντίθετα προς το καθεστώς που προβλέπεται για τις εισαγωγές, στο μέτρο που αυτές επιτρέπονται, ο νόμος περί ηλεκτρικού ρεύματος δεν επιβάλλει κάποια υποχρέωση μεταφοράς όσον αφορά τις εξαγωγές. Επομένως, ο δυνητικός εξαγωγέας, υπογραμμίζει η Επιτροπή, οφείλει να έρχεται σε συνεννόηση με τη SEP όσον αφορά το ζήτημα της χρήσεως, προς τον σκοπό αυτό, του δικτύου υψηλής τάσεως, ο δε ρόλος που διαδραματίζει εν προκειμένω η SEP εξαρτάται από τον τρόπο κατά τον οποίο αυτή εφαρμόζει το άρθρο 21 της OVS. Από αυτό το σύνολο διαπιστώσεων, η Επιτροπή συνάγει το συμπέρασμα ότι η διατήρηση σε ισχύ του άρθρου 21 της OVS, σε συνδυασμό με το θεσπισμένο από τον νέο νόμο καθεστώς, συνιστά πάντοτε παράβαση του άρθρου 85.

- Τρίτον, η Επιτροπή εξετάζει το ζήτημα αν το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης εμποδίζει, εν προκειμένω, την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1.

- Συναφώς, διαπιστώνει ότι τόσο η SEP όσο και οι εταιρίες παραγωγής που την αποτελούν είναι επιχειρήσεις επιφορτισμένες με την παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Ωστόσο, προκειμένου περί των εισαγωγών και εξαγωγών που γίνονται από τους ιδιώτες τελικούς καταναλωτές, η Επιτροπή θεωρεί ότι η εφαρμογή του άρθρου 85 στην OVS δεν εμποδίζει την εκπλήρωση της αποστολής που έχει ανατεθεί στις επιχειρήσεις αυτές. Η Επιτροπή φρονεί ότι ο απόλυτος έλεγχος επί των εισαγωγών και εξαγωγών που η SEP διαθέτει δυνάμει του άρθρου 21 της OVS δεν είναι απαραίτητος για την εκπλήρωση της αποστολής της γενικώς.

— Αντιθέτως, καθόσον αφορά τις εισαγωγές που προορίζονται για δημόσια διανομή, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η απαγόρευση που έχει επιβληθεί στις εταιρίες παραγωγής και διανομής σχετικά με εισαγωγή χωρίς διαμεσολάβηση της SEP προβλέπεται επί του παρόντος από το άρθρο 34 του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος του 1989.

— Εξ αυτού η Επιτροπή αντιλεί το ακόλουθο συμπέρασμα:

“Η Επιτροπή αποφεύγει στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας δυνάμει του κανονισμού 17 να εκδώσει απόφαση ως προς το αν τέτοιος περιορισμός στον ανταγωνισμό δικαιολογείται κατά την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Διαφορετικά, θα ήταν σαν να προέτρεχε του ερωτήματος κατά πόσον ο νέος νόμος συμβιβάζεται με τη Συνθήκη ΕΟΚ, ενώ δεν είναι αυτό το αντικείμενο της παρούσας διαδικασίας” (αιτιολογική σκέψη 50 της αποφάσεως).

— Για τον ίδιο λόγο, η Επιτροπή δηλώνει ότι δεν μπορεί να αποφανθεί ως προς την απαγόρευση εξαγωγής που έχει επιβληθεί στις επιχειρήσεις παραγωγής στον τομέα του δημόσιου εφοδιασμού. Η επιβολή απαγορεύσεως εξαγωγής για τις εταιρίες παραγωγής στον τομέα του δημόσιου εφοδιασμού συνάγεται από την υποχρέωση παραδόσεως που τους επιβάλλεται με το άρθρο 11 του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος του 1989. Η διάταξη αυτή υποχρεώνει τους παραγωγούς να παρέχουν το ηλεκτρικό ρεύμα τους μόνο στη SEP και να μην παρέχουν το ηλεκτρικό ρεύμα που τους προσφέρει η SEP παρά μόνο στις επιχειρήσεις διανομής (αιτιολογική σκέψη 51, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως).

— Τέλος, όσον αφορά την απαγόρευση εξαγωγής που επιβάλλει στις εταιρίες διανομής το άρθρο 21 της OVS, τόσο εκτός όσο και εντός του πεδίου του δημόσιου εφοδιασμού, η Επιτροπή τη θεωρεί αντίθετη προς το σύστημα του

νέου νόμου το οποίο ακριβώς ελευθερώνει τις εξαγωγές και, επομένως, φρονεί ότι είναι αμφίβολο αν τα συμβαλλόμενα στην OVS μέρη μπορούν να διατηρήσουν και να εφαρμόσουν την απαγόρευση αυτή. Ωστόσο, σε περίπτωση που η απαγόρευση αυτή θα εξακολουθούσε να ισχύει, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από το άρθρο 90, παράγραφος 2 (αιτιολογικές σκέψεις 51, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, και 52 της αποφάσεως).

- Διαπιστώνοντας ότι θέμα εξαιρέσεως σύμφωνα με το άρθρο 85, παράγραφος 3, δεν μπορούσε να τεθεί, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση στο διατακτικό μέρος της οποίας προβλέπεται κυρίως:

“Άρθρο 1

Το άρθρο 21 της συμφωνίας συνεργασίας (OVS) που συνάφθηκε στις 22 Μαΐου 1986 μεταξύ των προκατόχων των σημερινών τεσσάρων επιχειρήσεων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, αφενός, και των NV Samenwerkende Elektriciteitsproduktiebedrijven, αφετέρου, όπως εφαρμόζεται σε συνδυασμό με τον πραγματικό έλεγχο και την πραγματική επιρροή στη διεθνή παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, συνιστά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, καθόσον το εν λόγω άρθρο έχει ως σκοπό και συνέπεια τον περιορισμό της εισαγωγής από ιδιωτικές βιομηχανίες και της εξαγωγής της παραγωγής εκτός του πλαισίου της δημόσιας παροχής στις επιχειρήσεις διανομής και ιδιωτικές βιομηχανίες στις οποίες περιλαμβάνονται και όσες παράγουν ηλεκτρικό για ίδια χρήση.

Άρθρο 2

Οι εταιρίες που αναφέρονται στο άρθρο 3 πρέπει να λάβουν όλα τα δέοντα μέτρα για να παύσει η παράβαση που αναφέρεται στο άρθρο 1. Προς τον

σκοπό αυτό πρέπει να υποβάλουν στην Επιτροπή, εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση της απόφασεως σχετικά με την παύση της παραβάσεως, προτάσεις προκειμένου να τεθεί τέρμα στην παράβαση.”

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της αποφάσεως, η οποία εξάλλου κοινοποιήθηκε και στις προσφεύγουσες, αποδέκτες της είναι η SEP και οι τέσσερις εγκατεστημένοι στις Κάτω Χώρες παραγωγοί ηλεκτρικού ρεύματος.»

3 Από την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση (σκέψη 30) προκύπτει ότι οι Rendo κ.λπ. ζήτησαν από το Πρωτοδικείο:

— «να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής της 16ης Ιανουαρίου 1991, αποκλειστικά και μόνο κατά το μέτρο που η Επιτροπή δεν αποφάνθηκε ως προς την εφαρμογή του άρθρου 21 της OVS στις εισαγωγές και τις εξαγωγές που γίνονται από τις εταιρίες διανομής, μεταξύ των οποίων και οι προσφεύγουσες, στον τομέα του δημόσιου εφοδιασμού·

— να υποχρεώσει την Επιτροπή, αφενός, να διαπιστώσει, έστω και στο στάδιο αυτό, λαμβάνοντας απόφαση, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 17, ότι το άρθρο 21 της συμφωνίας που μνημονεύεται στο άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως αυτή εφαρμόζεται σε συνδυασμό με τον *de facto* έλεγχο και την επιρροή που ασκούνται στις διεθνείς παροχές ηλεκτρικού ρεύματος, συνιστά ωσαύτως παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, κατά το μέτρο που το εν λόγω άρθρο 21 έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση των εισαγωγών και των εξαγωγών που γίνονται από τις εταιρίες διανομής στον τομέα του δημόσιου εφοδιασμού και, αφετέρου, να εξαναγκάσει τις απαριθμούμενες στο άρθρο 3 της αποφάσεως εταιρίες να θέσουν τέρμα στις διαπιστωθείσες παραβάσεις·

— εν πάση περιπτώσει, να λάβει κάθε μέτρο που θα κρίνει χρήσιμο για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα».

4 Η Επιτροπή ζήτησε να απορριφθεί η προσφυγή και να καταδικαστούν οι προσφεύγουσες αλληλεγγύως στα δικαστικά έξοδα.

5 Το Πρωτοδικείο εξέτασε διαδοχικώς το παραδεκτό και το βάσιμο του πρώτου αιτήματος διακρίνοντας μεταξύ του πριν από την έναρξη της ισχύος του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος χρόνου και του χρόνου μετά από αυτήν.

6 Ως προς το παραδεκτό, το Πρωτοδικείο επισήμανε με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση (σκέψεις 57 έως 62) ότι

— «Επομένως, η προσφυγή είναι παραδεκτή κατά το μέτρο που ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία η Επιτροπή απέφυγε να αποφανθεί, για τον προ της ενάρξεως ισχύος του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος χρόνο, επί των περιορισμών στην εισαγωγή που απορρέουν, όσον αφορά τις επιχειρήσεις διανομής, από το άρθρο 21 της ΟVS.

— Προκειμένου για τον προ της ενάρξεως ισχύος του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος χρόνο, η προσβαλλομένη απόφαση δεν αναφέρει τίποτα σχετικά

με τη συνέχεια που η Επιτροπή προτίθεται να επιφυλάξει στην καταγγελία, κατά το μέτρο που αυτή αφορά τους περιορισμούς στην εισαγωγή που απορρέουν αποκλειστικά από το άρθρο 21 της OVS. Δεν αποφαίνεται ούτε ως προς την οριστική απόρριψη των σχετικών αιτιάσεων ούτε ως προς οποιαδήποτε παραπομπή της εξετάσεως των περιορισμών αυτών στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας.

- Εξάλλου, η προσβαλλομένη απόφαση, καίτοι εκδόθηκε κατόπιν της καταγγελίας των προσφευγουσών, εν μέρει μόνο έχει το ίδιο με αυτήν αντικείμενο. Αφενός, η Επιτροπή έλαβε υπόψη αιτιάσεις που δεν προέρχονταν από τις προσφεύγουσες και, αφετέρου, δεν ασχολήθηκε παρά μ' ένα μέρος των πράγματι προβληθεισών αιτιάσεων. Επομένως, ούτε η επιβάρυνση εξισώσεως ούτε οι επικρίσεις που αντλούνται από παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης δεν έχουν αποτελέσει το αντικείμενο νομικής εξετάσεως στο πλαίσιο της επίδικης αποφάσεως.
- Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προσβαλλομένη απόφαση δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως απάντηση σε στοιχεία της καταγγελίας τα οποία δεν μνημονεύονται ούτε στις αιτιολογικές σκέψεις ούτε στο διατακτικό της αποφάσεως, όπως αυτές έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή.
- Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η προσβαλλομένη απόφαση ουδόλως αποφαίνεται επί των περιορισμών στην εισαγωγή που ίσχυσαν κατά τον προ της ενάρξεως ισχύος του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος χρόνο. Επομένως, η εν λόγω απόφαση δεν έχει παραγάγει εν προκειμένω έννομα αποτελέσματα και, κατά το μέτρο αυτό, δεν υφίσταται απόφαση της Επιτροπής.
- Κατά συνέπεια, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη κατά το μέτρο που αφορά την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή απέφυγε να αποφανθεί επί των περιορισμών στην εισαγωγή που ίσχυσαν κατά την περίοδο αυτή.»

7 Ως προς το βάσιμο της αρνήσεως της Επιτροπής να αποφανθεί επί της απαγορεύσεως εισαγωγής του ηλεκτρικού ρεύματος κατά την περίοδο πριν από την

έναρξη της ισχύος του νόμου περί του ηλεκτρικού ρεύματος, το Πρωτοδικείο έκρινε (σκέψεις 98, 99, 102, 105, 106, 107, 111 και 112 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) ότι

- «(...) πρέπει, πρώτον, να επισημανθεί ότι η άποψη κατά την οποία η Επιτροπή υποχρεούται να λαμβάνει, όταν διαπιστώνει μια παράβαση, απόφαση υποχρεώνουσα τις οικείες επιχειρήσεις να θέτουν τέρμα σ' αυτή είναι αντίθετη προς το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 17, κατά το οποίο η Επιτροπή μπορεί να λαμβάνει τέτοια απόφαση. Ομοίως, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 δεν παρέχει στον υποβαλλόντα δύναμη του εν λόγω άρθρου αίτηση το δικαίωμα να υποχρεώσει την Επιτροπή να λάβει απόφαση ως προς το υποστατό της προβαλλομένης παραβάσεως (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Οκτωβρίου 1979, 125/78, GEMA κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 537)» (σκέψη 98).
- «Δεν θα μπορούσε να συμβάλει άλλως, παρά μόνον αν το αντικείμενο της καταγγελίας ενέπιπε στις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Επιτροπής. Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 90, παράγραφος 2, το Δικαστήριο έχει κρίνει, με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1991, C-260/89, ERT (Συλλογή 1991, σ. I-2925, συγκεκριμένα σ. I-2962), ότι στα εθνικά δικαστήρια εναπόκειται να κρίνουν αν οι αντίθετες προς το άρθρο 86 πρακτικές μιας επιχειρήσεως επιφορισμένης με την παροχή υπηρεσίας γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος μπορούν να δικαιολογούνται από τις ανάγκες που απορρέουν από την ειδικότερη αποστολή που έχει ανατεθεί στην επιχείρηση αυτή. Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα ως προς την εφαρμογή του άρθρου 90, παράγραφος 2, πρώτη φράση, της Συνθήκης (βλ. επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Απριλίου 1989, 66/86, Ahmed Saeed, Συλλογή 1989, σ. 803, συγκεκριμένα σ. 853). Επομένως, εν προκειμένω, τα ολλανδικά δικαστήρια είναι επίσης αρμόδια για την εξέταση του τεθέντος με την καταγγελία των προσφευγουσών ζητήματος» (σκέψη 99).
- «Συναφώς, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι τόσο το άρθρο 21 της OVS όσο και το άρθρο 34 του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος περιλαμβάνουν περιορισμούς στην εισαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος από τις επιχειρήσεις διανομής. Το άρθρο 21 της OVS σκοπεύει στη διασφάλιση, μέσω των συμβάσεων παροχής που συνάπτονται από τους συμμετέχοντες στη συμφωνία με τους διανομείς, ότι οι τελευταίοι δεν θα εισάγουν ηλεκτρικό ρεύμα, με εξαί-

ρηση, ενδεχομένως, ορισμένες ήσσονος σημασίας παροχές στις παραμεθόριες περιοχές. Το άρθρο 34 του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος, επιφυλάσσοντας αποκλειστικά στη SEP την εισαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος προοριζομένου για δημόσιο εφοδιασμό, απαγορεύει τη δραστηριότητα αυτή στους διανομείς, με εξαίρεση την εισαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος τάσεως μικρότερης των 500 V. Επομένως, το περιεχόμενο της περιλαμβανόμενης στην OVS απαγορεύσεως διαφέρει ελαφρώς από αυτό της απαγορεύσεως στον νόμο περί ηλεκτρικού ρεύματος» (σκέψη 102).

- «Υπό τις περιστάσεις αυτές, η εξέταση του συμβιβαστού του εθνικού νόμου με το κοινοτικό δίκαιο προηγείται σε σχέση με αυτή της OVS. Πράγματι, εφόσον δεν αποδεικνύεται το ασυμβίβαστο του νόμου αυτού με τη Συνθήκη, η διαπίστωση ότι η OVS συνιστά παράβαση δεν μπορεί να συνεπάγεται πρακτικά αποτελέσματα παρά μόνο κατά το μέτρο που οι περιορισμοί που προβλέπει υπερβαίνουν αυτούς που απορρέουν από τον νόμο» (σκέψη 105).
- «Τούτο προκύπτει ιδίως από το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να υποχρεώνει επιχειρήσεις, προκειμένου να τίθεται τέρμα σε παράβαση του άρθρου 85, να προβαίνουν σε ενέργειες αντίθετες προς εθνικό νόμο χωρίς να έχει προβεί στην εκτίμηση του νόμου αυτού από πλευράς κοινοτικού δικαίου» (σκέψη 106).
- «Το ζήτημα του συμβιβαστού με τη Συνθήκη του άρθρου 34 του νόμου περί ηλεκτρικού ρεύματος μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο συζητήσεως πολιτικού και θεσμικού χαρακτήρα. Η ενδεδειγμένη διαδικασία που διαθέτει η Επιτροπή για την επίλυση προβλημάτων που διακυβεύουν συμφέροντα εθνικής δημοσίας τάξεως είναι αυτή του άρθρου 169 της Συνθήκης, όπου τα κράτη μέλη εμπλέκονται άμεσα και όπου στο Δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει, ενδεχομένως, αν ένας εθνικός νόμος συνιστά παράβαση της Συνθήκης» (σκέψη 107).
- «Επομένως, η επίδικη απόφαση της Επιτροπής είναι δικαιολογημένη. Πρέπει να προστεθεί ότι τέτοιο αποτέλεσμα δεν θίγει την ένδικη προστασία

που οφείλεται στους ιδιώτες που υποβάλλουν στην Επιτροπή καταγγελία σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού 17. Βεβαίως, είναι δυνατό η σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης διαδικασία να καταλήξει σε αποτελέσματα που οι καταγγείλαντες θεωρούν ανεπαρκή. Εντούτοις, πρέπει να υπομνηστεί ότι η καταγγελία των προσφευγουσών δεν απορρίφθηκε, αλλά εκκρεμεί ενώπιον της Επιτροπής. Επομένως, θα μπορέσουν, ενδεχομένως, οι προσφεύγουσες να ζητήσουν τη συνέχιση της διαδικασίας που έχει κινηθεί σύμφωνα με τους κανονισμούς 17 και 99/63, στο πλαίσιο της οποίας θα μπορέσουν να κάνουν πλήρη χρήση των διαδικαστικών τους δικαιωμάτων. Το Πρωτοδικείο δεν παραγνωρίζει το γεγονός ότι θα επέλθει σημαντική καθυστέρηση στην άσκηση των διαδικαστικών αυτών δικαιωμάτων, καθυστέρηση η οποία είναι ωστόσο αναπόφευκτη δοθέντος ότι η σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης διαδικασία προηγείται, εν προκειμένω, αυτής του άρθρου 3 του κανονισμού 17» (σκέψη 111).

— «Υπό τις περιστάσεις αυτές, από την εξέταση της επίδικης αποφάσεως από το Πρωτοδικείο δεν προέκυψε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε νομική ή πραγματική πλάνη ή σε καταφανή πλάνη εκτιμήσεως μη αποφανθείσα επί του ζητήματος αν οι επίμαχοι περιορισμοί στην εισαγωγή δικαιολογούνται από πλευράς άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Επομένως, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού και την παραβίαση ορισμένων γενικών αρχών του δικαίου δεν είναι βάσιμος» (σκέψη 112).

8 Κατόπιν αιτήματος των προσφευγουσών, η διαδικασία ανεστάλη μέχρι τον Ιανουάριο 1995 προκειμένου να εξετασθούν τα συμπεράσματα εκ της αποφάσεως της 27ης Απριλίου 1994, C-393/92, *Almelo* κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-1477).

9 Με την απόφαση *Almelo* κ.λπ., το Δικαστήριο, κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το *Gerechthshof te Arnhem* (Κάτω Χώρες) αποφάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι:

α) Είναι αντίθετη προς το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ η εφαρμογή, εκ μέρους επιχειρήσεως περιφερειακής διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, ρήτρας

αποκλειστικής αγοράς περιλαμβανομένης στους γενικούς όρους πωλήσεως, η οποία απαγορεύει στους τοπικούς διανομείς να εισάγουν ηλεκτρικό ρεύμα προς δημόσια διανομή και η οποία, εάν ληφθεί υπόψη το οικονομικό και νομικό της πλαίσιο, επηρεάζει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο.

β) Είναι αντίθετη προς το άρθρο 86 της Συνθήκης η εφαρμογή, εκ μέρους επιχειρήσεως περιφερειακής διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, στην περίπτωση που αυτή ανήκει σε όμιλο επιχειρήσεων κατέχοντα συλλογική δεσπόζουσα θέση επί ουσιάδους μέρους της κοινής αγοράς, ρήτρας αποκλειστικής αγοράς περιλαμβανομένης στους γενικούς όρους πωλήσεως, η οποία απαγορεύει στους τοπικούς διανομείς να εισάγουν ηλεκτρικό ρεύμα προς δημόσια διανομή και η οποία, εάν ληφθεί υπόψη το οικονομικό και νομικό της πλαίσιο, επηρεάζει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο.

γ) Το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η εφαρμογή εκ μέρους επιχειρήσεων περιφερειακής διανομής ηλεκτρικού ρεύματος παρόμοιας ρήτρας αποκλειστικής αγοράς εξαιρείται από τις απαγορεύσεις των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, στο μέτρο που ο περιορισμός αυτός του ανταγωνισμού είναι απαραίτητος προκειμένου να επιτρέψει στην επιχείρηση αυτή να εκπληρώσει τη γενικού συμφέροντος αποστολή της. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει αν η πρόθεση αυτή πληρούται.

10 Οι αναιρεσείουσες προβάλλουν τρεις λόγους, οι οποίοι στηρίζονται σε εσφαλμένη αιτιολογία της αποφάσεως, στη μη αιτιολόγηση της προτεραιότητας που δόθηκε στη διαδικασία του άρθρου 169 της Συνθήκης και σε νομικό σφάλμα στο οποίο υπέπεσε το Πρωτοδικείο.

11 Η Επιτροπή διερωτάται αν η αίτηση αναιρέσεως είναι παραδεκτή και αμφισβητεί το βάσιμο των λόγων.

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως αναιρέσεως

- 12 Κατά τη συνεδρίαση του Δικαστηρίου της 1ης Ιουνίου 1995, η Επιτροπή, χωρίς να υποβάλει ρητώς ένσταση απαραδέκτου, διερωτήθηκε κατά πόσον συμφέρει τις προσφεύγουσες να εκδικαστεί η αίτηση αναιρέσεως. Συναφώς, επισήμανε ότι, από τότε που ασκήθηκε η αναίρεση, είχε κινηθεί διαδικασία κατά του Βασιλείου των Κάτω Χωρών δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης, η οποία αφορά την απαγόρευση εισαγωγής που επιβλήθηκε με τον νόμο περί του ηλεκτρικού ρεύματος. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, με την απόφαση *Almelo κ.λπ.*, ότι το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης μπορεί να εφαρμοστεί από το εθνικό δικαστήριο, πράγμα το οποίο καθιστούσε δυνατό στις *Rendo κ.λπ.* να αμφισβητήσουν ενώπιόν του τη ρήτρα αποκλειστικής αγοράς.
- 13 Το Δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως την έλλειψη συμφέροντος εκ μέρους του διαδίκου για την άσκηση αναιρέσεως ή τη συνέχιση της εκδικάσεώς της, λόγω γεγονότος μεταγενέστερου της αποφάσεως του Πρωτοδικείου δυναμένου να άρει τον βλαπτικό για τον αναιρεσειόντα χαρακτήρα της αποφάσεως αυτής και να κρίνει την αίτηση αναιρέσεως απαράδεκτη ή άνευ αντικειμένου για τον λόγο αυτόν. Πράγματι, η ύπαρξη συμφέροντος του προσφεύγοντος για την άσκηση αναιρέσεως προϋποθέτει ότι η αναίρεση μπορεί, με το αποτέλεσμα της, να ωφελήσει τον διάδικο που την άσκησε.
- 14 Ως προς το συμφέρον των προσφευγουσών προς εκδίκαση της αναιρέσεως, πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε ακόμη επί της προσφυγής λόγω παραβάσεως που άσκησε η Επιτροπή κατά του Βασιλείου των Κάτω Χωρών.
- 15 Ως προς το δεύτερο σκέλος της ενστάσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, με την απόφαση *Almelo κ.λπ.*, το Δικαστήριο διαπίστωσε το ασυμβίβαστο με τη Συνθήκη της εφαρμογής, εκ μέρους επιχειρήσεως περιφερειακής διανομής ηλεκτρι-

κού ρεύματος, ρήτρας αποκλειστικής αγοράς περιλαμβανομένης στους γενικούς όρους πωλήσεως, η οποία απαγορεύει στους τοπικούς διανομείς να εισάγουν ηλεκτρικό ρεύμα προς δημόσια διανομή. Επομένως, η απόφαση αυτή υποχρεώνει το αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει την ακυρότητα της εν λόγω ρήτρας στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης.

- 16 Η απόφαση αυτή εκδόθηκε στο πλαίσιο δίκης με αντικείμενο τουλάχιστον εν μέρει διαφορετικό. Επομένως, δεν μπορεί να επηρεάσει το συμφέρον των προσφευγουσών να επιδιώξουν την ακύρωση της αποφάσεως με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή τους κατ' αποφάσεως της Επιτροπής σχετικής με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης.

Επί του λόγου που στηρίζεται σε εσφαλμένη αιτιολογία της αποφάσεως

- 17 Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση πάσχει λόγω εσφαλμένης αιτιολογίας. Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, αν το αντικείμενο της καταγγελίας ενέπιπτε στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής, οι καταγγέλλοντες διάδικοι θα δικαιούνταν οριστικής αποφάσεως εκ μέρους της Επιτροπής ως προς την ύπαρξη της προβαλλομένης παραβάσεως για τον μετά την έναρξη της ισχύος του νόμου περί του ηλεκτρικού ρεύματος χρόνο. Συναφώς, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα για την εφαρμογή του άρθρου 90, παράγραφος 2, πρώτη φράση, της Συνθήκης, χωρίς να λάβει υπόψη τη δεύτερη φράση της διατάξεως αυτής.
- 18 Πρέπει να σημειωθεί ότι, ανατοποθετουμένη στο πλαίσιο της συλλογιστικής του Πρωτοδικείου, η παραπομπή στο άρθρο 90, παράγραφος 2, πρώτη φράση, της Συνθήκης δεν θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το Πρωτοδικείο είχε την πρόθεση να προβεί σε διάκριση μεταξύ των δύο φράσεων και να δεχθεί ότι η Επιτροπή έχει αποκλειστική αρμοδιότητα για την εφαρμογή της δεύτερης φράσεως.

- 19 Όπως ορθώς η Επιτροπή τονίζει, αυτός ο λόγος αναιρέσεως στηρίζεται σε μη ορθή ανάγνωση της σκέψεως 99 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, ενώπιον του οποίου εξάλλου το ζήτημα εφαρμογής της δεύτερης φράσεως του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης δεν τέθηκε.
- 20 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί.

Επί του λόγου που στηρίζεται στη μη αιτιολόγηση της προτεραιότητας που δόθηκε στη διαδικασία του άρθρου 169 της Συνθήκης

- 21 Οι αναιρεούσες υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο δεν εξήγησε επαρκώς τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή μπορούσε να δώσει προτεραιότητα στη βάση του άρθρου 169 της Συνθήκης διαδικασία σε σχέση προς εκείνη του άρθρου 3 του κανονισμού 17.
- 22 Πρέπει να τονισθεί συναφώς ότι το Πρωτοδικείο περιορίστηκε να σημειώσει, στις σκέψεις 105 έως 107 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η διαπίστωση του ασυμβιβάστου της OVS με τη Συνθήκη δεν μπορεί να συνεπάγεται πρακτικά αποτελέσματα, εφόσον δεν αποδεικνύεται το ασυμβίβαστο του νόμου περί του ηλεκτρικού ρεύματος με τη Συνθήκη. Η ενδεδειγμένη διαδικασία, προκειμένου να διαπιστωθεί η αντίθεση του νόμου αυτού προς τη Συνθήκη, είναι αυτή του άρθρου 169 της Συνθήκης.

23 Από τις σκέψεις αυτές προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο δεν είχε την πρόθεση να καθιερώσει ιεραρχική σχέση μεταξύ της προβλεπόμενης από τον κανονισμό 17 διαδικασίας και της διαδικασίας λόγω παραβίασεως κράτους μέλους, οι οποίες αφορούν εξάλλου διαφορετικά πρόσωπα και πράξεις, αλλά έκρινε ότι η Επιτροπή μπορούσε, δικαίως, να κρίνει ότι η καταλληλότερη διαδικασία για την εξέταση του ζητήματος του συμβιβαστού του νόμου περί του ηλεκτρικού ρεύματος με τη Συνθήκη ήταν αυτή της προσφυγής λόγω παραβίασεως.

24 Επομένως, ο λόγος αυτός πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Επί του λόγου περί νομικού σφάλματος της αποφάσεως

25 Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε εσφαλμένο χαρακτηρισμό της προσβαλλομένης αποφάσεως κρίνοντας ότι αυτή ουδόλως αποφαινεται επί των περιορισμών στην εισαγωγή που ίσχυσαν κατά τον προ της ενάρεξως της ισχύος του νόμου περί του ηλεκτρικού ρεύματος χρόνο, ενώ η ίδια η Επιτροπή δέχθηκε, σύμφωνα με τη σκέψη 34 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, «ότι η προσβαλλομένη απόφαση περιέχει μερική και σιωπηρή απόρριψη της καταγγελίας των προσφευγουσών». Επομένως, κακώς το Πρωτοδικείο έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη ως προς το σημείο αυτό.

26 Πρέπει να σημειωθεί συναφώς ότι ο νομικός χαρακτηρισμός μιας πράξεως, στον οποίο προβαίνει το Πρωτοδικείο, ειδικότερα η διαπίστωση ότι η πράξη αυτή δεν παράγει έννομα αποτελέσματα, είναι νομικό ζήτημα το οποίο μπορεί να τεθεί στο πλαίσιο αναίρεσεως.

- 27 Για την απόφαση περί του βασίμου του λόγου αυτού, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να κρίνει ότι, ακόμα και αν η Επιτροπή δεν υποχρεούται να εκδώσει απόφαση διαπιστώνουσα την ύπαρξη παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού ούτε να προβεί στη σχετική με την καταγγελία έρευνα οσάκις έχει επιληφθεί αυτής δυνάμει του κανονισμού 17, υποχρεούται πάντως να εξετάσει προσεκτικώς τους πραγματικούς και νομικούς λόγους που προβάλλει ο καταγγέλλων προκειμένου να εξακριβώσει την ύπαρξη συμπεριφοράς αντίθετης προς τον ανταγωνισμό. Επιπλέον, σε περίπτωση θέσεως της καταγγελίας στο αρχείο, η Επιτροπή υποχρεούται να αιτιολογήσει την απόφασή της προκειμένου να καταστεί δυνατό στο Πρωτοδικείο να εξακριβώσει αν αυτή υπέπεσε σε πραγματικά ή νομικά σφάλματα ή ακόμη αν ενήργησε κατά κατάχρηση εξουσίας.
- 28 Υπό τις συνθήκες αυτές, ένα θεσμικό όργανο, το οποίο έχει την εξουσία να διαπιστώνει μια παράβαση και να επιβάλλει συναφώς κυρώσεις και στο οποίο μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες οι ιδιώτες, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Επιτροπής στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, εκδίδει κατ' ανάγκη πράξη παράγουσα έννομα αποτελέσματα όταν προβαίνει στην πλήρη ή μερική θέση στο αρχείο των καταγγελιών αυτών (βλ. απόφαση της 16ης Ιουνίου 1994, C-39/93 P, SFEI κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-2681, σκέψη 27, και παρατεθείσα νομολογία).
- 29 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ότι η προσβαλλομένη απόφαση, όσον αφορά τους περιορισμούς στην εισαγωγή που ίσχυαν κατά τον προς της ενάρξεως της ισχύος του νόμου περί του ηλεκτρικού ρεύματος χρόνο, δεν είχε παραγάγει έννομο αποτέλεσμα και ότι η προσφυγή έπρεπε να κριθεί απαράδεκτη ως προς το σημείο αυτό.
- 30 Επομένως, ο λόγος είναι βάσιμος, οπότε η απόφαση να πρέπει να ακυρωθεί ως προς το σημείο αυτό.

Ως προς την αναπομπή της υποθέσεως στο Πρωτοδικείο

- 31 Σύμφωνα με το άρθρο 54, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου,

«Αν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο για να την κρίνει.»

- 32 Επειδή η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στο Πρωτοδικείο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 33 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα. Επειδή οι αναιρεσείουσες ηττήθηκαν ως προς τους δύο από τους τρεις λόγους αναίρεσεως και επειδή πέτυχαν τη μερική ακύρωση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου βάσει του τρίτου λόγου, έκαστος των διαδίκων φέρει τα δικά του έξοδα σχετικά με την παρούσα δίκη.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) **Αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Νοεμβρίου 1992 στην υπόθεση T-16/91, καθόσον κρίθηκε ότι η απόφαση 91/50/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 16ης Ιανουαρίου 1991, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ [IV/32.732 — IJsselcentrale (IJC) κ.λπ.], όσον αφορά τους περιορισμούς στην εισαγωγή που ίσχυαν κατά τον προ της ενάρξεως της ισχύος του νόμου περί του ηλεκτρικού ρεύματος χρόνο, δεν είχε παραγάγει έννομο αποτέλεσμα και ότι η προσφυγή έπρεπε να κηρυχθεί απαράδεκτη ως προς το σημείο αυτό.**

- 2) **Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως κατά τα λοιπά.**

- 3) **Αναπέμπει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου.**

- 4) **Έκαστος των διαδίκων φέρει τα δικά του έξοδα όσον αφορά την παρούσα δίκη.**

Κακούρης

Schockweiler

Kapteyn

Murray

Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Οκτωβρίου 1995.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

Κ. Ν. Κακούρης